

SHEIKH MOHAMED YAHIA NABIL
(JOHANNES CORNELUS NOBELS)

De Soennitisch-Sjiietische Splitsing

*Voorbij het conflict: Geschiedenis, Theologie en het pad
naar wederzijds begrip.*

First published by Sheikh Mohamed Yahia Nabil (JCN) Islamic Books 2026

Copyright © 2026 by Sheikh Mohamed Yahia Nabil (Johannes Cornelus Nobels)

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, scanning, or otherwise without written permission from the publisher. It is illegal to copy this book, post it to a website, or distribute it by any other means without permission.

Sheikh Mohamed Yahia Nabil (Johannes Cornelus Nobels) asserts the moral right to be identified as the author of this work.

Sheikh Mohamed Yahia Nabil (Johannes Cornelus Nobels) has no responsibility for the persistence or accuracy of URLs for external or third-party Internet Websites referred to in this publication and does not guarantee that any content on such Websites is, or will remain, accurate or appropriate.

Dit werk is uitsluitend bedoeld voor educatieve, historische en theologische doeleinden. De auteur moedigt geen haat, geweld, discriminatie of vijandigheid aan tegenover individuen, gemeenschappen of religieuze groeperingen. De inhoud van dit boek is geschreven met de intentie om begrip, reflectie, dialoog en intellectuele verdieping te bevorderen binnen het kader van respectvolle discussie en vrije meningsuiting.

De auteur heeft ernaar gestreefd de informatie in dit boek zo zorgvuldig en nauwkeurig mogelijk weer te geven. Eventuele fouten of onvolledigheden zijn onbedoeld.

Koranverzen en profetische overleveringen (Ahadith) zijn opgenomen ter ondersteuning van religieuze en historische toelichting. Alle vertalingen blijven interpretaties van de oorspronkelijke Arabische teksten.

© 2026 Sheikh Mohamed Yahia Nabil. Alle rechten voorbehouden.

First edition

*This book was professionally typeset on Reedsy.
Find out more at reedsy.com*

Contents

1	De Oemma na de Profeet (ﷺ)	1
2	Geen expliciete opvolger	5
3	Onmiddellijke noodzaak van leiderschap	9
4	Consensus versus Goddelijke aanstelling	16
5	Het Ontstaan van Politieke Groeperingen	23
6	De Eerste Kalief en Stabiliteit	29
7	Opkomst van de Shia de lijn blijft!	35
8	De expansie en de groeiende onrust	42
9	Martelaarschap en Innerlijke Breuk!	51
10	Theologische vertakkingen in beeld	59
11	De interpretatie van de Heilige Tekst	65
12	De Imams in de Sjiitische Leer gids	74
13	Soennitisch recht en gerechtigheid!	83
14	Rituelen die ons binden	92
15	Rituelen die ons scheiden	102
16	Geopolitiek en de Oemma	112
17	De psychologie van sektarisme	119
18	Misverstanden over de Koran	127
19	De betrouwbaarheid van bronnen	136
20	De vijf zuilen van standvastigheid	147
21	Meningsverschillen in de Islam	159
22	De gevaren van religieuze uitsluiting	167
23	Minderheden en de meerderheid	173
24	Eenheid door de gedeelde gebedskant	183
25	Educatie als middel tegen extremisme	193
26	Sociale Media en Conflict	203

27	Lessen uit tijden van moslimharmonie	212
28	Rol van de religieuze voorgangers	219
29	Dialogoog in de praktijk meer dan taal	225
30	De Oemma in de eenentwintigste eeuw	235
31	Hoe oude wonden de toekomst gijzelen	241
32	Diversiteit binnen de ene Oemma	250
33	Praktische stappen naar verzoening	259
34	Jonge bouwers aan een nieuwe Oemma	267
35	Eenheid in een wereld die globaliseert	274
36	De cirkel is rond terug naar de kern	281

De Oemma na de Profeet (ﷺ)

De Dag die de Wereld Veranderde

Het overlijden van de profeet Mohammed (ﷺ) markeerde een van de meest ingrijpende momenten in de vroege islamitische geschiedenis. Het was niet slechts het einde van een persoonlijk leven, maar het begin van een nieuwe fase waarin de moslimgemeenschap zichzelf moest organiseren zonder de fysieke aanwezigheid van haar boodschapper.

Toen het nieuws zich verspreidde, overheerste eerst ongeloof. Veel mensen konden zich moeilijk voorstellen dat de leider die hen jarenlang had begeleid, daadwerkelijk was overleden. De emotionele impact was groot en leidde tot verwarring binnen de gemeenschap. Voor sommigen was het een moment van stilstand, waarin het dagelijkse leven even leek te verdwijnen onder het gewicht van verlies.

In deze periode van onzekerheid ontstond een fundamentele herinnering die de gemeenschap zou stabiliseren: de profeet (ﷺ) was een boodschapper, en zijn rol was het overbrengen van de openbaring. De boodschap zelf was niet afhankelijk van zijn fysieke aanwezigheid. Dit inzicht hielp om het religieuze

evenwicht te herstellen in een moment van diepe emotionele crisis.

Na de eerste schok rees een urgente vraag die de toekomst van de gemeenschap zou bepalen: wie zou de leiding overnemen? De islam kende geen vast erfelijk systeem of vooraf bepaalde politieke structuur voor opvolging. Daardoor werd er gezocht naar een oplossing die zowel recht deed aan de spirituele principes van de religie als aan de praktische noodzaak van leiderschap.

Een groep vooraanstaande metgezellen kwam samen om deze kwestie te bespreken. Deze bijeenkomst draaide niet enkel om macht, maar vooral om verantwoordelijkheid en continuïteit. Het doel was om de eenheid van de gemeenschap te bewaren en verdere verdeeldheid te voorkomen. In deze context werd overleg een belangrijk principe: beslissingen werden genomen door middel van discussie, raadpleging en het zoeken naar consensus.

Uiteindelijk kwam de gemeenschap tot de keuze van Abu Bakr als leider. Deze keuze was gebaseerd op meerdere factoren, waaronder zijn nabijheid tot de profeet (ﷺ), zijn ervaring binnen de gemeenschap en zijn reputatie als iemand met sterk moreel karakter. Daarnaast speelde ook zijn rol in het leiden van het gebed tijdens de laatste fase van het leven van de profeet (ﷺ) een belangrijke rol in hoe hij werd gezien binnen de gemeenschap.

Het leiderschap dat volgde, werd niet opgevat als een positie van persoonlijke macht, maar als een verantwoordelijkheid tegenover de gemeenschap. De nadruk lag op dienstbaarheid, rechtvaardigheid en het bewaren van religieuze en sociale stabiliteit. In deze vroege fase was leiderschap nauw verbonden met het welzijn van de gehele gemeenschap.

Kort na het overlijden van de profeet (ﷺ) werd de jonge gemeenschap geconfronteerd met nieuwe uitdagingen. Verschillende groepen in de Arabische regio begonnen hun banden met Medina te heroverwegen. Sommige weigerden bepaalde religieuze verplichtingen na te leven, terwijl anderen

politieke onafhankelijkheid nastreefden. Deze periode bracht de stabiliteit van de gemeenschap ernstig in gevaar.

Om deze situatie het hoofd te bieden, werden maatregelen genomen die zowel politiek als militair van aard waren. Deze conflicten, later bekend als de Ridda-oorlogen, waren gericht op het herstellen van de eenheid binnen het Arabische schiereiland. Hoewel deze periode vaak wordt gekenmerkt door conflict, speelde zij ook een cruciale rol in het consolideren van de vroege islamitische staat.

Tegelijkertijd bleef de rol van de metgezellen van groot belang. Zij waren degenen die de directe leer van de profeet (ﷺ) hadden ontvangen en deze doorgaven aan de volgende generatie. Hun bijdragen waren essentieel voor het behoud van religieuze kennis, waaronder de overleveringen en de tekst van de Koran.

In deze vroege fase ontstond ook het proces van het verzamelen en vastleggen van de Koran in geschreven vorm. Dit gebeurde uit bezorgdheid dat delen van de openbaring verloren konden gaan door het overlijden van degenen die de tekst uit het hoofd kenden. Het resultaat was een zorgvuldig proces van verzameling en verificatie, dat uiteindelijk leidde tot het behoud van de Koran zoals die vandaag bekend is.

De vroege islamitische gemeenschap ontwikkelde zich daarna verder als een georganiseerde samenleving met religieuze, politieke en sociale structuren. Ondanks de uitdagingen van de beginperiode wist zij zich te stabiliseren en uit te breiden.

In de loop van de tijd ontstonden verschillende interpretaties van de gebeurtenissen rondom de opvolging en de vroege geschiedenis. Deze interpretaties weerspiegelen de complexiteit van een periode waarin religie, politiek en gemeenschap nauw met elkaar verweven waren. Het is juist deze complexiteit die de vroege islamitische geschiedenis tot een belangrijk

studiegebied maakt.

Wat echter duidelijk blijft, is dat de basisprincipes van het geloof door de gehele gemeenschap gedeeld werden en worden: het geloof in één God, de profetische openbaring en de centrale rol van de Koran. Daarnaast vormen rituelen zoals gebed, vasten, liefdadigheid en bedevaart een verbindende factor voor moslims wereldwijd.

De gebeurtenissen na het overlijden van de profeet (ﷺ) laten zien hoe een gemeenschap zich kan aanpassen aan een fundamentele verandering. Het is een verhaal van verlies, maar ook van organisatie, overleg en het zoeken naar stabiliteit in een nieuwe realiteit.

Uiteindelijk vormt deze periode een belangrijk fundament in de islamitische geschiedenis. Zij laat zien hoe een religieuze gemeenschap zich ontwikkelt in de overgang van directe profetische leiding naar een bredere structurele vorm van leiderschap.

Deze vroege fase blijft tot op de dag van vandaag relevant, niet alleen vanwege haar historische betekenis, maar ook omdat zij inzicht biedt in hoe gemeenschappen omgaan met verandering, onzekerheid en continuïteit.

Geen expliciete opvolger

De Wijsheid van Leiderschap na de Profeet ﷺ

Dit hoofdstuk benadert een van de meest cruciale momenten in de islamitische geschiedenis: de overgang van profetisch leiderschap naar menselijk bestuur. Vanuit de methodologie van de *Salaf as-Salih* (de vrome voorgangers) wordt deze periode niet gezien als een politieke strijd, maar als een goddelijke beproeving die de fundamenteën van de islamitische gemeenschap heeft versterkt. De nadruk ligt op de absolute soevereiniteit van Allah, de wijsheid van de Profeet ﷺ en de oprechtheid van zijn metgezellen.

Toen de Profeet Mohammed ﷺ overleed, werd de wereld van de gelovigen abrupt stil. Medina, ooit gevuld met openbaring en leiding, werd getroffen door een ongekende schok. De Sahaba, de metgezellen die hun leven hadden gewijd aan de boodschap van de islam, stonden plotseling voor een realiteit waarin de directe leiding van de openbaring niet langer aanwezig was. Dit moment was niet alleen emotioneel zwaar, maar ook theologisch diepgaand.

Voor de volgelingen van de Salafi-manhaj was dit de ultieme test van *Tawheed* – het zuivere geloof in de eenheid van Allah. De beroemde woorden van

Aboe Bakr as-Siddiq (radiyallahu ‘anhu) markeerden een keerpunt in deze crisis: wie de Profeet aanbad, moest begrijpen dat hij was gestorven; maar wie Allah aanbidt, weet dat Hij eeuwig leeft. Deze uitspraak herstelde niet alleen de orde, maar bracht de gemeenschap terug naar haar kern: aanbidding is uitsluitend voor de Schepper, niet voor de boodschapper.

Na deze eerste schok ontstond een dringende vraag: wie zou de gemeenschap leiden? Niet als profeet, want het profietschap was afgesloten, maar als bewaker van de religie en bestuurder van de gemeenschap. Vanuit islamitisch perspectief was dit geen strijd om macht, maar een verantwoordelijkheid van immense omvang. De eenheid van de Oemma stond op het spel.

Hoewel de Profeet ﷺ geen expliciet schriftelijk testament naliet waarin een opvolger werd aangewezen, betekende dit niet dat de gemeenschap zonder richting achterbleef. Integendeel, de afwezigheid van een directe benoeming dwong de metgezellen om terug te keren naar de fundamenteën van de islam: de Koran en de Soennah. Hieruit ontstond het principe van *Shura* – onderling overleg.

De bijeenkomst bij Saqifa, waar de leiders van de Ansar en de Muhajirun samenkwamen, wordt soms verkeerd begrepen als een politieke machtsstrijd. In werkelijkheid was het een moment van oprechte zorg en verantwoordelijkheid. Beide groepen wilden de stabiliteit en eenheid van de gemeenschap beschermen. De discussies die daar plaatsvonden tonen de menselijke kant van de metgezellen, maar ook hun diepe toewijding aan de islam.

De uiteindelijke keuze voor Aboe Bakr als eerste kalief was geen toeval. Het was gebaseerd op zijn bewezen vroomheid, zijn nauwe band met de Profeet ﷺ en zijn leiderschap in tijden van crisis. Bovendien had de Profeet hem tijdens zijn laatste dagen aangewezen om het gebed te leiden, wat binnen de islam een sterke indicatie is van spirituele en morele geschiktheid.

De Salaf zagen leiderschap niet als een recht dat voortkomt uit afkomst,

maar als een verantwoordelijkheid gebaseerd op *taqwa* (godsvrucht), kennis en oprechtheid. Dit onderscheidt de islamitische visie op leiderschap van erfelijke systemen zoals monarchieën. Het ontbreken van een expliciete opvolger was geen tekortkoming, maar een vorm van goddelijke wijsheid.

Deze wijsheid ligt in meerdere lagen. Ten eerste benadrukt het dat de religie compleet was. Er was geen nieuwe openbaring nodig om leiderschap te regelen; de principes waren al gegeven. Ten tweede gaf het de gemeenschap de mogelijkheid om te groeien en verantwoordelijkheid te nemen. Door middel van *ijtihad* – het zelfstandig nadenken binnen de grenzen van de islam – konden de metgezellen handelen in nieuwe situaties.

Daarnaast beschermde deze aanpak de islam tegen het ontstaan van een onfeilbare menselijke autoriteit na de Profeet ﷺ. In de Salafi-visie rust de ultieme autoriteit bij de Koran en de authentieke overleveringen, niet bij een individu. Het idee dat er een verborgen of genegeerd testament zou zijn, wordt daarom verworpen, omdat het de integriteit van de metgezellen in twijfel zou trekken.

De eenheid van de Oemma werd uiteindelijk bevestigd door de *bay'ah* – de eed van trouw aan Aboe Bakr. Dit moment markeerde het begin van de periode van de rechtgeleide kaliefen, waarin de islam zich verder verspreidde en consolideerde. Het was het bewijs dat de gemeenschap, geleid door de principes van de religie, in staat was om zonder directe profetische leiding te functioneren.

Voor de hedendaagse lezer biedt deze geschiedenis een belangrijke les. Het laat zien dat de islam niet afhankelijk is van één persoon, maar van een systeem van geloof, principes en gemeenschap. Leiderschap is geen privilege, maar een *amanah* – een verantwoordelijkheid waarvoor men rekenschap zal moeten afleggen tegenover Allah.

De menselijke stem in dit verhaal is er een van nederigheid en reflectie.

We kijken niet naar deze periode om te oordelen, maar om te leren. De metgezellen waren niet perfect, maar zij waren de beste generatie vanwege hun oprechtheid, hun toewijding en hun bereidheid om de religie boven zichzelf te plaatsen.

Wanneer er onzekerheid ontstaat, leert deze geschiedenis ons om terug te keren naar de fundamenten. Niet naar emoties of verdeeldheid, maar naar de Koran, de authentieke Soennah en het begrip van de eerste generaties. Daar ligt de stabiliteit die de gemeenschap nodig heeft.

De overgang na het overlijden van de Profeet ﷺ was geen breuk, maar een bevestiging. Het toonde aan dat de islam een blijvende religie is, beschermd door Allah en gedragen door mensen die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen. Dit is de kern van de boodschap: leiderschap in de islam is geen macht, maar dienstbaarheid – en die dienstbaarheid begint bij oprechtheid tegenover Allah en eindigt bij rechtvaardigheid voor de mens.

Onmiddellijke noodzaak van leiderschap

Toen de profeet Mohammed (ﷺ) overleed, bevond de vroege moslimgemeenschap zich in een historisch ongekeerde situatie. Voor het eerst stond de gemeenschap er zonder de directe aanwezigheid van haar spirituele en politieke leider. De openbaring was voltooid en de religie had binnen korte tijd een sterke basis gekregen op het Arabisch schiereiland. Toch bleef een belangrijke vraag bestaan: hoe moest de gemeenschap zichzelf voortzetten en organiseren zonder de fysieke leiding van de profeet (ﷺ)?

Het overlijden bracht een periode van stilte en intense emotie met zich mee. Veel metgezellen waren diep geraakt door het verlies, en de eerste reacties varieerden van ontkenning tot verdriet. Tegelijkertijd werd al snel duidelijk dat de gemeenschap niet zonder structuur kon blijven functioneren. De religie was niet alleen een spiritueel systeem, maar ook een sociale en politieke realiteit geworden waarin leiding noodzakelijk was om stabiliteit te behouden.

Het is belangrijk te begrijpen dat het hier niet ging om de voortzetting van het profeetschap, maar om het beheer van de gemeenschap. In de islamitische traditie wordt Mohammed (ﷺ) beschouwd als de laatste profeet, en daarmee eindigde de openbaring. De vraag die resteerde was hoe zijn rol als leider van de gemeenschap moest worden voortgezet in praktische zin.

Binnen deze context ontstond het idee van een opvolger in bestuurlijke zin: iemand die de gemeenschap zou leiden, recht zou spreken waar nodig en de religieuze principes zou bewaken in het dagelijks leven. Dit leiderschap werd later aangeduid met de term kalief, wat letterlijk “opvolger” of “plaatsvervanger” betekent in de context van bestuur.

De gemeenschap en de zoektocht naar orde

Na het overlijden van de profeet (ﷺ) ontstond er een urgente behoefte aan overleg. Verschillende groepen binnen de gemeenschap, waaronder inwoners van Medina en metgezellen uit Mekka, waren betrokken bij het vormen van een gezamenlijke koers. De centrale zorg was het behoud van eenheid binnen een snel groeiende en diverse gemeenschap.

In Medina kwam een groep leiders bijeen om te bespreken hoe het leiderschap moest worden ingevuld. Deze bijeenkomst vond plaats op een locatie die historisch bekend is geworden als Saqifa. De discussies die daar plaatsvonden, draaiden om de vraag wie het meest geschikt was om de gemeenschap te leiden in deze overgangsfase.

Tegelijkertijd waren andere delen van de gemeenschap bezig met de rouw en de begrafenis van de profeet (ﷺ). Hierdoor ontstond een situatie waarin verschillende groepen vanuit hun eigen prioriteiten handelden, maar uiteindelijk tot een gezamenlijke politieke beslissing moesten komen.

Overleg en besluitvorming

De bijeenkomst in Saqifa kan worden begrepen als een vroeg voorbeeld van politieke overlegstructuur binnen de islamitische gemeenschap. Verschil-

lende aanwezigen brachten hun standpunten naar voren en bespraken de toekomst van de gemeenschap. De discussie richtte zich niet op erfelijkheid in moderne zin, maar op geschiktheid, stabiliteit en leiderschapskwaliteiten.

Uiteindelijk groeide er consensus rond Abu Bakr, een van de oudste en meest vertrouwde metgezellen van de profeet (ﷺ). Zijn rol binnen de vroege gemeenschap, zijn nauwe band met de profeet (ﷺ) en zijn reputatie als betrouwbaar en evenwichtig persoon speelden een belangrijke rol in deze keuze.

Na de bijeenkomst werd deze keuze bevestigd door een eed van trouw van de aanwezigen, een praktijk die in de Arabische samenleving bekend stond als bay'ah. Deze eed symboliseerde erkenning van leiderschap en steun voor de nieuwe bestuurlijke orde.

Leiderschap als verantwoordelijkheid

Het leiderschap dat ontstond na deze gebeurtenis werd niet gezien als een koninklijk systeem, maar als een vorm van verantwoordelijkheid. De leider werd geacht de gemeenschap te dienen, rechtvaardigheid te waarborgen en de religieuze kernprincipes te beschermen.

Abu Bakr, als eerste kalief, stond voor de taak om een jonge en kwetsbare gemeenschap te stabiliseren. Dit was geen eenvoudige opdracht, aangezien verschillende stammen in de regio hun loyaliteit aan de centrale gemeenschap begonnen te heroverwegen na het overlijden van de profeet (ﷺ).

Uitdagingen voor de jonge gemeenschap

Kort na deze overgangperiode kreeg de gemeenschap te maken met interne spanningen en politieke instabiliteit. Sommige groepen weigerden bepaalde verplichtingen na te komen of verklaarden zich onafhankelijk. Dit leidde tot een serie conflicten die later bekend werden als de Ridda-oorlogen.

Deze conflicten worden in historische bronnen beschreven als een cruciale fase in de consolidatie van de vroege islamitische staat. Het doel van deze acties was het herstellen van politieke en religieuze eenheid binnen het Arabische schiereiland.

Hoewel deze periode vaak wordt gekenmerkt door conflict, speelde zij ook een belangrijke rol in het vormen van een centrale bestuursstructuur. Het gaf de jonge gemeenschap de mogelijkheid om zich te ontwikkelen tot een georganiseerde samenleving met duidelijke politieke en religieuze instituties.

De rol van de metgezellen

De metgezellen van de profeet (ﷺ) speelden een centrale rol in deze periode. Zij waren degenen die de openbaring direct hadden meegemaakt en fungeerden als belangrijkste overdrachtsbron van religieuze kennis en praktijk.

Hun rol was niet alleen religieus, maar ook bestuurlijk en sociaal. Zij hielpen bij het opzetten van administratieve structuren, het handhaven van recht en het verspreiden van de religie naar nieuwe regio's.

Ondanks hun verschillen in achtergrond en ervaring werkten zij samen binnen een gedeeld kader van geloof en verantwoordelijkheid.

Het behoud van de openbaring

Een van de belangrijkste ontwikkelingen in deze vroege periode was het verzamelen en vastleggen van de tekst van de Koran. Door de groei van de gemeenschap en het verlies van verschillende mensen die de tekst uit het hoofd kenden, ontstond de noodzaak om de openbaring schriftelijk te bundelen.

Dit proces werd zorgvuldig uitgevoerd en later verder gestandaardiseerd, waardoor de Koran werd behouden in een vaste vorm die tot op de dag van vandaag centraal staat in de islamitische traditie.

Dit was een belangrijk moment in de geschiedenis van de islam, omdat het zorgde voor tekstuele continuïteit en eenheid binnen de groeiende gemeenschap.

Ontwikkeling van bestuur en gemeenschap

Na de initiële crisisfase ontwikkelde de islamitische gemeenschap zich snel tot een georganiseerde samenleving. Onder leiding van de eerste kaliefen werden nieuwe gebieden bereikt, administratieve systemen opgezet en sociale structuren versterkt.

De nadruk lag op rechtvaardigheid, stabiliteit en het toepassen van religieuze principes in een groeiende en complexe samenleving. Deze periode legde de basis voor latere islamitische beschavingen.

Historische interpretaties

De gebeurtenissen rond de opvolging van de profeet (ﷺ) zijn in de loop van de geschiedenis op verschillende manieren geïnterpreteerd. Verschillende bronnen en tradities leggen de nadruk op uiteenlopende aspecten van dezelfde gebeurtenissen.

Deze diversiteit in interpretatie weerspiegelt de complexiteit van vroege islamitische geschiedenis, waarin religie, politiek en sociale realiteit nauw met elkaar verweven waren.

Voor historici is deze periode daarom niet alleen belangrijk vanwege de gebeurtenissen zelf, maar ook vanwege de manier waarop zij later begrepen en beschreven zijn.

Een gedeelde religieuze basis

Ondanks de historische verschillen in interpretatie delen moslims wereldwijd een gemeenschappelijke religieuze basis. Dit omvat het geloof in één God, de profetische boodschap van Mohammed (ﷺ) en de Koran als heilige tekst.

Daarnaast vormen rituelen zoals gebed, vasten, liefdadigheid en bedevaart een verbindende structuur binnen de wereldwijde islamitische gemeenschap.

Deze gedeelde elementen hebben ervoor gezorgd dat de islam zich wereldwijd kon verspreiden en ontwikkelen als een religie met een sterke interne samenhang.

Conclusie

De periode direct na het overlijden van de profeet Mohammed (ﷺ) vormt een van de meest bepalende momenten in de islamitische geschiedenis. Het was een tijd van emotie, onzekerheid en snelle besluitvorming, maar ook van organisatie en institutionele ontwikkeling.

De keuzes die in deze periode werden gemaakt, hadden langdurige gevolgen voor de structuur van de islamitische wereld. Ze markeerden de overgang van een profetisch geleide gemeenschap naar een gemeenschap die zichzelf bestuurde via menselijke leiderschapssystemen.

Deze vroege fase laat zien hoe religieuze gemeenschappen zich aanpassen aan fundamentele veranderingen en hoe stabiliteit kan worden opgebouwd in tijden van onzekerheid. Het blijft daarom een belangrijk onderwerp van studie en reflectie binnen zowel religieuze als historische contexten.

Consensus versus Goddelijke aanstelling

De Verschuiving van 'Wie' naar 'Hoe'

In de eerste jaren na het overlijden van de Profeet ﷺ draaide de discussie binnen de Oemma voornamelijk om één vraag: *wie* moet de gemeenschap leiden? Het ging om leiderschap, verantwoordelijkheid en stabiliteit in een snel veranderende wereld. De fundamenten van het geloof stonden in deze periode echter nog stevig en onbetwist.

Maar na de grote beproevingen, bekend als *al-Fitna al-Kubra*, begon er een subtiele maar ingrijpende verschuiving plaats te vinden. De discussie verschoof van een praktische vraag naar een principiële: niet langer alleen *wie* moet leiden, maar *hoe moet geloof worden begrepen en toegepast?*

Dit moment markeert een keerpunt in de islamitische geschiedenis. Wat begon als politieke meningsverschillen, ontwikkelde zich bij sommige groepen tot overtuigingen die diep ingrepen in de kern van de geloofsleer. Politiek werd theologie.

Vanuit de methodologie van de Salaf wordt deze ontwikkeling gezien als een

waarschuwing voor alle generaties na hen: wanneer loyaliteit aan personen, emoties of groepsidentiteit belangrijker wordt dan de openbaring, ontstaat er onvermijdelijk afwijking. De balans tussen geloof en handelen raakt verstoord, en de deur naar innovatie (*bid'ah*) wordt geopend.

De Opkomst van de Standvastigen

Te midden van deze veranderingen bleef een grote groep moslims standvastig. De metgezellen van de Profeet ﷺ en hun directe volgelingen, de *Tabi'in*, hielden vast aan de oorspronkelijke bronnen: de Koran en de authentieke Sunnah. Zij vormden wat later bekend zou staan als de *Jama'ah* — de gemeenschap die zich niet liet meeslepen door extremen.

Deze groep bevond zich vaak in een moeilijke positie. Terwijl anderen zich steeds sterker identificeerden met politieke of ideologische kampen, kozen zij voor terughoudendheid, voorzichtigheid en trouw aan de basis. In sommige overleveringen worden zij aangeduid als de *Ghuraba'* — de vreemdelingen — niet omdat zij afweken, maar omdat zij standvastig bleven terwijl anderen veranderden.

De woorden van de Profeet ﷺ weerspiegelen deze realiteit:

“Mijn Oemma zal zich opsplitsen in drieënzeventig groepen; allen zullen in het Vuur zijn, behalve één.”

Toen hem werd gevraagd wie deze groep is, antwoordde hij:

“Degenen die zich bevinden op datgene waar ik en mijn metgezellen zich vandaag op bevinden.”

Binnen de Salafi-benadering wordt deze overlevering niet gezien als een oproep tot verdeeldheid, maar juist als een oproep tot voorzichtigheid. Het benadrukt dat de waarheid niet wordt bepaald door aantallen of emoties, maar door trouw aan de oorspronkelijke boodschap.

De Eerste Afwijkingen in de Geloofsleer

In deze periode begonnen de eerste duidelijke afwijkingen in de *'aqida* zichtbaar te worden. Wat aanvankelijk politieke voorkeuren waren, ontwikkelde zich bij sommige groepen tot overtuigingen die de fundamenten van het geloof raakten.

De verheffing van leiderschap

Binnen bepaalde stromingen ontstond geleidelijk het idee dat leiders een bijzondere, bijna verheven status bezaten. Waar Ali ibn Abi Talib (radiyallahu 'anhu) oorspronkelijk werd gezien als een gerespecteerde metgezel en leider, begonnen sommigen hem eigenschappen toe te schrijven die verder gingen dan menselijkheid.

Onder invloed van externe ideeën en interne spanningen ontstonden overtuigingen waarin leiders werden gezien als onfeilbaar of als dragers van speciale, verborgen kennis. Vanuit de leer van de Salaf wordt dit beschouwd als een ernstige afwijking, omdat het botst met het principe van *tawheed*: de absolute eenheid en uniekheid van Allah. Perfectie behoort alleen aan Hem toe, en openbaring eindigde met de Profeet ﷺ.

Het ondermijnen van de Sahaba

Een andere ingrijpende ontwikkeling was het ontstaan van negatieve opvattingen over sommige metgezellen van de Profeet ﷺ. Wat begon als politieke kritiek, groeide bij bepaalde groepen uit tot systematische afwijzing en zelfs veroordeling.

Dit had verstrekkende gevolgen. De Sahaba waren immers de dragers van de Koran en de overleveraars van de Sunnah. Hun betrouwbaarheid vormt een essentieel fundament van de islamitische traditie. Het ondermijnen van hun integriteit raakt daarom niet alleen de geschiedenis, maar ook de overdracht van de religie zelf.

De geleerden van de vroege generaties benadrukten daarom het principe van *'adalah* — de rechtvaardigheid en betrouwbaarheid van de Sahaba. Zij riepen op tot respect, terughoudendheid en het vermijden van polemieken over hun onderlinge verschillen.

De Rol van de Geleerden

In tijden van verwarring en verdeeldheid traden de geleerden naar voren als stabiliserende krachten binnen de Oemma. Figuren zoals Hasan al-Basri en de latere imams van de rechtsscholen speelden een cruciale rol in het bewaken van de balans tussen kennis, spiritualiteit en gemeenschap.

Hun benadering werd gekenmerkt door wijsheid en terughoudendheid. Zij erkenden de complexiteit van de historische gebeurtenissen, maar weigerden deze te gebruiken als basis voor verdeeldheid in het heden. In plaats daarvan richtten zij zich op het versterken van de eenheid van de moslims door middel

van onderwijs, rechtspraak en spirituele begeleiding.

Een opvallend kenmerk van deze periode was dat, ondanks politieke verschillen, de dagelijkse religieuze praktijk grotendeels verenigd bleef. Moslims met verschillende achtergronden baden samen, leerden samen en leefden binnen dezelfde gemeenschappen. De verschillen waren reëel, maar hadden de kern van de aanbidding nog niet verscheurd.

Dit contrast met latere perioden is opvallend en biedt een belangrijke les: verdeeldheid ontstaat niet alleen door verschillen, maar door de manier waarop mensen met die verschillen omgaan.

De Gevaarlijke Groei van Sektarisme

Naarmate de tijd vorderde, begonnen sommige politieke overtuigingen zich verder te verharderen. Wat eerst een kwestie van interpretatie of voorkeur was, werd gepresenteerd als absolute waarheid. Hiermee ontstond het fenomeen dat we vandaag kennen als sektarisme.

Binnen deze ontwikkeling speelde *ta'assub* — blinde groepsloyaliteit — een centrale rol. De verbondenheid met een groep of leider werd belangrijker dan de verbondenheid met de openbaring. Hierdoor ontstond een verschuiving waarbij identiteit boven waarheid kwam te staan.

De methodologie van de Salaf verwerpt deze benadering expliciet. De waarheid wordt niet gemeten aan de hand van personen, maar personen worden gemeten aan de hand van de waarheid. Dit principe vormt een essentieel beschermingsmechanisme tegen afwijking en verdeeldheid.

De Menselijke Dimensie van de Breuk

Achter deze historische ontwikkelingen schuilt een diep menselijke realiteit. De vroege moslims waren geen abstracte figuren, maar mensen van vlees en bloed die geconfronteerd werden met ongekende uitdagingen. Zij ervoeren verlies, verwarring, loyaliteit en pijn.

Voor de oprechte gelovigen moet deze periode bijzonder zwaar zijn geweest. Zij zagen hoe de eenheid die zij kenden langzaam onder druk kwam te staan. Zij moesten keuzes maken in situaties waarin volledige duidelijkheid soms ontbrak.

Juist in deze menselijke dimensie ligt een belangrijke les. Het herinnert ons eraan dat standvastigheid niet betekent dat er geen moeilijkheden zijn, maar dat men ondanks die moeilijkheden vasthoudt aan principes. Het is deze combinatie van kennis, oprechtheid en geduld die de eerste generaties onderscheidde.

Conclusie: De Waarde van Methodologie

De diepste les van deze periode ligt niet in de gebeurtenissen zelf, maar in de manier waarop zij werden benaderd. De werkelijke scheidslijn ontstond niet door verschil van mening, maar door verschil in methodologie.

Degenen die zich bleven vasthouden aan de Koran en de Sunnah volgens het begrip van de Sahaba, bleven verenigd in hun fundamenteën, zelfs wanneer zij verschilden in details. Degenen die hun eigen interpretaties, emoties of loyaliteiten boven deze bronnen plaatsten, raakten geleidelijk verwijderd van de oorspronkelijke balans.

Daarom is het begrip *manhaj* — methodologie — van centrale betekenis. Het bepaalt niet alleen *wat* men gelooft, maar ook *hoe* men tot dat geloof komt en hoe men omgaat met verschillen.

Voor de hedendaagse lezer biedt dit hoofdstuk een duidelijke boodschap: de bescherming van de eenheid van de Oemma ligt niet in het vermijden van verschillen, maar in het correct omgaan ermee. Dit kan alleen door terug te keren naar de bronnen en deze te begrijpen zoals de eerste generaties dat deden.

Slotopmerking

Dit hoofdstuk vormt de kern van het begrip van de latere opsplitsing tussen soennitische en sjiitische stromingen. Het laat zien dat deze scheiding niet plotseling ontstond, maar het resultaat was van een geleidelijk proces waarin politieke gebeurtenissen en theologische interpretaties elkaar beïnvloedden.

Het nodigt de lezer uit tot reflectie: niet om het verleden te veroordelen, maar om ervan te leren. Want uiteindelijk is de geschiedenis van de Oemma niet slechts een verhaal van verdeeldheid, maar ook van voortdurende pogingen om terug te keren naar eenheid, waarheid en oprechtheid.

Het Ontstaan van Politieke Groeperingen

De Natuurlijke Diversiteit van Inzicht

In de voorgaande hoofdstukken is beschreven hoe de Oemma onder leiding van Abu Bakr as-Siddiq (radiyallahu ‘anhu) de eerste zware beproevingen na het overlijden van de Profeet ﷺ heeft doorstaan. Naarmate de islamitische staat zich vervolgens in hoog tempo uitbreidde van de Arabische woestijnen tot de grenzen van het Byzantijnse en Perzische rijk, veranderde ook de sociale en politieke realiteit van de gemeenschap ingrijpend.

Juist in deze fase, en met name tegen het einde van het kalifaat van Uthman ibn Affan (radiyallahu ‘anhu), beginnen de eerste duidelijke contouren zichtbaar te worden van politieke verschillen binnen de Oemma. Vanuit het perspectief van de Salaf is het essentieel om hierbij een belangrijk onderscheid te bewaren: de vroege moslims verschilden van mening over beleidsmatige en bestuurlijke vraagstukken, maar niet over de fundamentele principes van de geloofsleer (‘aqida).

De eerste politieke verschillen waren dan ook geen religieuze breuken, maar uiteenlopende benaderingen van bestuur binnen een snel groeiende en

complexe staat.

De Fitna: Beproeving van de Oemma

De eerste grote interne beproeving (fitna) werd niet voortgebracht door de oprechte metgezellen van de Profeet ﷺ, maar door externe invloeden en individuen die probeerden verdeeldheid te zaaien binnen de gemeenschap. In klassieke bronnen wordt hierbij onder andere verwezen naar Abdullah ibn Saba, die wordt beschreven als iemand die onrust en geruchten verspreidde met als doel de eenheid te ondermijnen.

Deze spanningen leidden uiteindelijk tot een reeks tragische gebeurtenissen die uitmondde in de moord op Uthman ibn Affan (radiyallahu ‘anhu), een gebeurtenis die diepe sporen naliet in de geschiedenis van de Oemma.

Na deze ingrijpende wending ontstonden er drie duidelijk herkenbare politieke stromingen, die van belang zijn om de verdere ontwikkelingen in hun historische context te begrijpen:

1. Aanhangers van het centrale gezag

Deze groep richtte zich op het behoud van stabiliteit binnen de islamitische staat. Hun standpunt was dat eerst recht moest worden gedaan aan de moord op Uthman (radiyallahu ‘anhu), alvorens verdere politieke stappen konden worden gezet. Voor hen stond de bescherming van orde en recht centraal in een periode van chaos.

2. De aanhangers van Ali (Shī‘at ‘Ali)

In deze vroege fase verwees deze benaming naar de politieke steun voor Ali ibn Abi Talib (radiyallahu ‘anhu) als geschikte leider om de crisis te beheersen. Deze groep zag in hem iemand die vanwege zijn kennis, rechtvaardigheid en nauwe band met de Profeet ﷺ bij uitstek geschikt was om de eenheid te herstellen.

Het is belangrijk te benadrukken dat deze vroege aanduiding uitsluitend politiek van aard was en nog geen verband hield met latere theologische ontwikkelingen binnen het sjiïsme, zoals de leer van onfeilbare imams.

3. De Khawarij

De Khawarij vormen de eerste groep die in de klassieke islamitische literatuur wordt aangeduid als een afsplitsing met een afwijkende methodologie. Zij ontstonden in de context van het conflict rondom de arbitrage (tahkīm) tussen Ali (radiyallahu ‘anhu) en Mu‘awiyah (radiyallahu ‘anhu).

Hun kenmerkende opvatting was het verregaand verklaren van moslims tot ongelovigen op basis van zonden of politieke verschillen. Binnen de traditionele leer worden zij daarom gezien als een groep met een extremistische benadering die zich losmaakte van de gematigde methode van de Oemma.

De Zuiverheid van de Sahaba te midden van Conflict

Een van de meest gevoelige aspecten van deze periode is het feit dat metgezellen van de Profeet ﷺ soms tegenover elkaar stonden in politieke conflicten, zoals de Slag van de Kameel en de gebeurtenissen bij Siffin.

De benadering van de Salaf is hierin gebaseerd op grote voorzichtigheid en respect. Een bekende overleveringsgerichte stelregel luidt:

> “Onze handen zijn vrij van hun bloed, laat onze tongen daarom vrij zijn van hun eer.”

Binnen deze visie wordt aangenomen dat de Sahaba aan beide zijden handelden op basis van ijthad — oprechte inspanning om in een complexe situatie tot de juiste beslissing te komen. Hun intentie was niet wereldse macht, maar het welzijn van de Oemma in een periode van grote verwarring.

Daarom behoort het niet tot de houding van de gelovige om partij te kiezen in termen van veroordeling, maar om respect te bewaren voor hun status en hun oprechtheid.

Waarschuwing tegen Sektarisme

Met het ontstaan van politieke groeperingen kwamen ook de eerste tekenen van partijvorming (ta'azzub) naar voren. De islamitische traditie waarschuwt echter nadrukkelijk voor het verankeren van waarheid aan groepen, personen of bloedlijnen.

De waarheid, zo benadrukt de methode van de Salaf, is gebonden aan de